

Redakcja: Sławomir Poleszak (zastępca dyrektora IEŚ), Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji), Szczepan Czarnecki, Spasimir Domaradzki, Łukasz Krzyżanowski, Sławomir Łukasiewicz, Damian Szacawa, Agata Tatarenko

Nr 1392 (132/2025) | 2.07.2025

ISSN 2657-6996

© IEŚ

Łukasz Lewkowicz

Słowacja: środkowoazjatyckie tournée premiera Fico

W dniach 8-11 czerwca 2025 r. odbyła się oficjalna wizyta delegacji rządowej Słowacji, na czele z premierem Robertem Fico (Smer-SSD), w dwóch środkowoazjatyckich państwach – Uzbekistanie i Kazachstanie. Politykom towarzyszyła misja gospodarcza składająca się z grupy słowackich przedsiębiorców. Celem wizyty, poza dążeniem do zbliżenia politycznego Bratysławy z tymi państwami, była dynamizacja współpracy gospodarczej. Rozmowy dotyczyły m.in. przemysłu obronnego, dostaw ropy naftowej oraz energetyki jądrowej. Podczas pobytu w Taszkencie premier Fico wypowiedział kontrowersyjne słowa o chęci zmiany systemu politycznego na Słowacji poprzez zmniejszenie liczby partii politycznych. Wizyta w Azji Środkowej wpisuje się w prowadzoną od 2023 r. nową wielowektorową politykę zagraniczną Słowacji, otwartą także na reżimy niedemokratyczne. Jednocześnie stanowi próbę wyjścia z izolacji międzynarodowej w UE, w jakiej Słowacja znalazła się w ostatnich latach w związku z zarzutami o łamanie praworządności czy kontrowersyjnym podejściem do konfliktu na Ukrainie.

Uwarunkowania współpracy. Współpracę z Uzbekistanem datuje się praktycznie od początku niepodległości Słowacji. Już w 1995 r. wicepremier Słowacji Sergej Kozlík odwiedził Uzbekistan. Jednak podstawę prawną wzajemnych relacji słowacko-uzbeckich stworzono dopiero podczas wizyty prezydenta Uzbekistanu Islama Karimowa na Słowacji w styczniu 1997 r. Podpisano wtedy szereg istotnych umów bilateralnych, m.in. umowę o podstawach wzajemnych stosunków i współpracy, umowę o wzajemnych inwestycjach i wsparciu, umowę o współpracy handlowej, gospodarczej i naukowo-technicznej.

W ostatnich latach relacje między Uzbekistanem a Słowacją realizowane są głównie na szczeblu międzyrządowym, parlamentarnym, eksperckim i biznesowym. Istotną rolę w tym zakresie odegrała wspólna międzyrządowa komisja słowacko-uzbecka. W marcu 2003 r., z okazji wizyty w Uzbekistanie prezydenta Słowacji Rudolfa Schustera, zawarto porozumienie o zapobieganiu podwójnemu opodatkowaniu i unikaniu opodatkowania dochodów z majątku oraz podpisano memorandum o współpracy między bankami narodowymi obu krajów. W kwietniu 2023 r. marszałek parlamentu Boris Kollár (Sme rodina) odwiedził Taszkent i rozmawiał z władzami uzbeckimi o intensyfikacji współpracy handlowej. Na początku marca 2025 r. doszło do spotkania wicepremier i minister gospodarki Słowacji Denisy Sakovej (Hlas-SD) z ministrem energetyki Uzbekistanu Jurabekiem Mirzamahmudowem. Omówiono możliwości współpracy w zakresie energetyki jądrowej, odnawialnych źródeł energii, gospodarki wodnej i inwestycji przemysłowych.

Kazachstan od lat postrzega Słowację jako kluczowego partnera politycznego i gospodarczego w Europie Środkowo-Wschodniej i w UE. Od nawiązania relacji politycznych w 1993 r. Kazachstan i Słowacja podpisały w sumie 26 umów międzynarodowych. W 2020 r. w Bratysławie podpisano trzy memoranda dotyczące współpracy w zakresie leśnictwa, turystyki i zasobów wodnych. Od października 2021 r. obowiązuje również memorandum pomiędzy ministerstwami spraw zagranicznych obu państw dotyczące oficjalnej pomocy rozwojowej. W obu izbach parlamentu Kazachstanu funkcjonują grupy współpracy parlamentarnej ze Słowacją.

Handel Kazachstanu ze Słowacją w ostatnich latach stale rośnie. Według Ministerstwa Handlu i Integracji, dwustronne obroty handlowe osiągnęły w 2024 r. wartość 140,4 mln USD, co oznacza nieznaczny wzrost o 1,1% w porównaniu do 138,9 mln USD w 2023 r. Kluczowymi słowackimi produktami eksportowanymi do Kazachstanu są: maszyny, materiały budowlane, herbicydy, produkty farmaceutyczne i spożywcze, materiały drukowane, tekstylia i meble. Kazachstan eksportuje natomiast produkty mrożone, żelazostopy i części maszyn.

Co ciekawe, handel między Słowacją i Kazachstanem gwałtownie wzrósł na początku 2024 r. Od stycznia do marca wymiana handlowa wyniosła 31,3 mln USD – o 45,2% więcej niż w tym samym okresie w 2023 r. (21,6 mln USD). Eksport z Kazachstanu wzrósł ponad dwukrotnie do 656 700 USD, podczas gdy import wzrósł o 44,2%, osiągając wartość 30,7 mln USD. Według ministerstwa spraw zagranicznych Kazachstanu, w latach 2005-2024 r. Słowacja zainwestowała w Kazachstanie łącznie 20,7 mln USD. Obecnie w Kazachstanie działa 16 spółek joint venture i 27 słowackich firm, w tym m.in. Oftum, specjalizująca się w laserowej chirurgii oka, KANTO METAL i CSBC, które opracowują i dostarczają sprzęt do rozpoznania chemicznego dla sektora obronnego.

Wizyta w Uzbekistanie. W Taszkencie premier Fico i prezydent Uzbekistanu Szawkat Mirzijoew podpisali wspólną deklarację w sprawie ustanowienia strategicznych stosunków partnerskich. Celem dokumentu jest osiągnięcie wymiany handlowej między oboma państwami na poziomie 100 mln EUR rocznie. Stronie słowackiej zależy również na większej dywersyfikacji wymiany handlowej. Dotychczas ze Słowacji do Uzbekistanu eksportowano głównie samochody, ich części i opony. Obecnie planowane jest otwarcie nowych obszarów współpracy, m.in. w przemyśle obronnym, transporcie i energetyce. Mirzijoew zadeklarował możliwość przekazania słowackim firmom, zainteresowanym inwestowaniem w Uzbekistanie, gruntów w proporcji 50/50. Podczas negocjacji rozmawiano również o wsparciu przez Słowację planowanej budowy elektrowni jądrowej.

Strona słowacka jest również zainteresowana sprowadzaniem z Uzbekistanu wykwalifikowanej siły roboczej. Premier Fico poinformował, że Uzbekistan jest w stanie zapewnić nawet 200 tys. pracowników, gotowych do podjęcia pracy za granicą, podczas gdy sama Słowacja – według niego – potrzebuje obecnie ok. 150 tys. wykwalifikowanych pracowników. Zdaniem premiera Słowacji, współpraca w tym zakresie ze stroną uzbecką pozwoliłaby na uzupełnienie braków w przemyśle motoryzacyjnym oraz opiece zdrowotnej. Powołał się na model współpracy Taszkontu z Niemcami, zgodnie z którym w konkretnych zawodach kształcenie odbywa się bezpośrednio na terytorium Uzbekistanu. Podkreślił, że Słowacja jest zainteresowana kontrolowaną i legalną migracją.

Delegacji polityków towarzyszyła misja gospodarcza zorganizowana przez Słowacką Agencję Rozwoju Inwestycji i Handlu (SARIO). Składała się ona z blisko 30 słowackich firm i instytucji reprezentujących takie sektory, jak energetyka, inżynieria, technologie informacyjne i komunikacyjne, obronność, rolnictwo, przemysł spożywczy, gospodarka wodna. Uczestnicy misji gospodarczej wzięli udział w dwóch forach biznesowych, które odbyły się w obu odwiedzanych krajach. Kluczowym rezultatem spotkań było podpisanie 9 memorandumów o współpracy między partnerami słowackimi i uzbeckimi podczas dwustronnych negocjacji w Uzbekistanie.

W Uzbekistanie odbyło się Forum Biznesowe Uzbekistan–Słowacja, którego oficjalnego otwarcia dokonali Dyrektor Generalny SARIO, Robert Šimončič, wraz z Sherzodem Gulamowem, wiceministrem inwestycji, przemysłu i handlu Uzbekistanu. Forum rozpoczęło się przemówieniami premierów obu państw, po których nastąpiły spotkania w formule B2B. Łącznie odbyło się 140 tego typu spotkań pomiędzy przedsiębiorcami ze Słowacji a 60 firmami uzbeckimi. Program misji kontynuowano w parku przemysłowo-technologicznym TEXNOPARK oraz na wystawie CAEX, odbywającej się w ramach Taszkenckiego Międzynarodowego Forum Inwestycyjnego 2025.

Najwięcej kontrowersji wzbudziła wypowiedź premiera Fico podczas konferencji prasowej w Taszkencie. Stwierdził on m.in., że w Europie konieczne jest podjęcie dyskusji na temat reformy systemu politycznego opartego na wolnych, demokratycznych wyborach. Jednocześnie pochwalił niedemokratyczne systemy polityczne Chin, Wietnamu i Uzbekistanu, uznając je za bardziej efektywne pod względem ekonomicznym. Zdaniem premiera Słowacji, kraje, w których funkcjonują systemy wielopartyjne, nie mogą skutecznie konkurować z państwami autorytarnymi. Polityk stwierdził także, że Uzbekistan jest przykładem państwa, w którym silna władza prezydencka sprzyja szybkiemu rozwojowi (należy dodać, że sam Mirzijoew stoi na czele państwa od 2016 r. i jest oskarżany o łamanie praworządności). Fico wezwał wprost do zmiany systemu partyjnego na Słowacji i ograniczenia go do największych partii politycznych, co – jego zdaniem – miałoby usprawnić rządzenie, a w domyśle wzmocnić obecny układ rządowy.

Wizyta w Kazachstanie. Premier Fico spotkał się w Astanie z prezydentem Kazachstanu Kasymem-Żomartem Tokajewem. Tematem rozmowy był rozwój obustronnej współpracy przemysłów obronnych, sektora energetycznego, rolnictwa i gospodarki wodnej. Zdaniem premiera Słowacji, istotne są nie tylko kupno i sprzedaż uzbrojenia, ale także realizacja wspólnych przedsięwzięć zbrojeniowych. Nie podał jednak szczegółów. Ze względu na zeszłoroczne referendum w Kazachstanie, w którym obywatele podjęli decyzję o budowie pierwszej elektrowni atomowej, strona słowacka zaproponowała pomoc i doradztwo zarówno ze strony państwowych, jak i prywatnych przedsiębiorstw. Fico poinformował również, że zwrócił się do prezydenta Kazachstanu z pytaniem o ewentualną współpracę w zakresie importu ropy naftowej na terytorium Słowacji za pośrednictwem ropociągu „Przyjaźń”.

Najważniejszym wydarzeniem misji gospodarczej w Kazachstanie było Kazachsko-Słowackie Forum Biznesowe, które zostało zainaugurowane przez Dyrektora Generalnego SARIO wraz z Alibekiem Kuantyrowem, wiceministrem spraw zagranicznych Kazachstanu. Forum zgromadziło 40 kazachskich firm, ponadto w jego trakcie odbyło się 80 indywidualnych spotkań biznesowych między przedsiębiorcami z obu krajów. Podpisano również dwa memoranda o współpracy w ramach forum biznesowego w Kazachstanie.

Komentarz

- Wizyta premiera Fico w środkowoazjatyckich państwach wpisuje się w realizowaną przez obecny rząd Słowacji od jesieni 2023 r. wielowektorową politykę zagraniczną, która zakłada współpracę z państwami rozwijającymi się i reżimami autorytarnymi. Jednocześnie jest to próba wyjścia przez obecny rząd z pewnej izolacji międzynarodowej w UE spowodowanej kontrowersyjnymi reformami wewnętrznymi, sporami z instytucjami unijnymi, ambiwalentną polityką wobec Rosji i Ukrainy. Obecnie Grupa Wyszehradzka, istotna dla polityki zagranicznej Słowacji, praktycznie nie funkcjonuje, a głównymi sojusznikami w regionie pozostają jedynie Węgry i Serbia. Seria wizyt realizowanych w ostatnich miesiącach w państwach azjatyckich i południowoamerykańskich ma w dużej mierze charakter marketingowy i ma na celu pokazanie wyborcom koalicji rządowej skuteczność prowadzonej polityki zagranicznej i ekonomicznej. Natomiast zapowiedź zmian w systemie partyjnym może świadczyć o zamiarze nowelizacji konstytucji, choć bez większości konstytucyjnej jest to praktycznie niemożliwe.
- Istotne znaczenie ma także wymiar ekonomiczny delegacji w Uzbekistanie i Kazachstanie. Słowacja wyraźnie dąży do zwiększenia swojej roli jako eksportera uzbrojenia na nowe rynki. Oba państwa stanowią również obiecujące rynki dla słowackiego biznesu w sektorze energetyki jądrowej. Po zakończeniu tranzytu gazu przez Ukrainę pod koniec 2024 r. istotnym dostawcą węgłowodorów może potencjalnie stać się Kazachstan. Ponadto Słowacja borykająca się od lat z kryzysem demograficznym może również szukać w obu państwach wykwalifikowanych pracowników w wybranych sektorach gospodarki słowackiej. Najbliższe miesiące pokażą, czy podpisane umowy i memoranda będą rzeczywiście realizowane.